

RAPPORT
betreffende aanvullend
vleermuisonderzoek
Molenweg te Andijk

Datum : 26 september 2012
Kenmerk : 12015531/NHO/rap1.1
Auteur : Dhr. drs. N.C. Houter

Vrijgave : Ing. B.C.R. Willems

Opdrachtgever : Gemeente Medemblik
: Postbus 45
: 1687 ZG Wognum

© IDDS bv. Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd bestand en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm,
elektronisch of anderszins zonder voorafgaande,
schriftelijke toestemming van de uitgever.

NOORDWIJK (hoofdkantoor)

's-Gravendijckseweg 37
Postbus 126
2200 AC Noordwijk

T 071 - 402 85 86
info@idds.nl
www.idds.nl

VEENENDAAL

T 0318 - 69 00 22

BREDA

T 076 - 548 66 20

HOOGVEEN

T 0528 - 72 22 29

SEVENUM

T 077 - 467 05 86

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	3
1.1	AANLEIDING EN DOEL VAN HET ONDERZOEK	3
1.2	PLANGEBIED	3
2.	WERKWIJZE	4
2.1.	BRONNENONDERZOEK	4
2.2.	VELDONDERZOEK.....	4
3.	RESULTATEN	5
3.1	RESULTATEN BRONNENONDERZOEK	5
3.2	RESULTATEN VELDONDERZOEK.....	7
4.	SAMENVATTING	9
5.	CONCLUSIE	10
6.	ADVIES	10
7.	GERAADPLEEGDE LITERATUUR	11

1. INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL VAN HET ONDERZOEK

Op basis van de eerder uitgevoerde quickscan flora- en fauna is geconcludeerd dat vervolgonderzoek naar vleermuizen noodzakelijk is, gezien de potenties van het plangebied voor vleermuizen.

Het doel van het aanvullend vleermuisonderzoek is uit te sluiten dan wel aan te tonen dat vleermuizen van het plangebied gebruik maken ter verblijfplaats, vliegroute, of foerageergebied.

De onderzoeksvragen die worden gesteld, en die in deze rapportage worden beantwoord, zijn:

- Welke soorten kunnen worden verwacht?
- Welke soorten zijn daadwerkelijk aangetroffen in en rondom het plangebied ?
- Welke functie heeft het plangebied voor de verschillende soorten vleermuizen?
- Dient ontheffing te worden aangevraagd?

1.2 PLANGEBIED

Het plangebied is gelegen tussen Andijk en Wervershoof op 300 m afstand van de IJsselmeerkust (Natura 2000-gebied). Aan de achterzijde van het plangebied, gezien vanuit de Molenweg (dus aan de oostkant) is een sloot gelegen met een breedte van ± 4 meter. Daarachter, parallel lopend met Molenweg en genoemde sloot, is de 'Molensloot' gelegen, een vaart met een breedte van $\pm 15-20$ meter. Westelijk is een kassencomplex gelegen. In deze kassen wordt geen avondverlichting gebruikt.

Tussen woonhuis en sloot zijn lage aanbouwtjes en kleine schuurtjes neergezet. Het terrein is deels verhard met tegels. Er staan momenteel vier te amoveren woningen in het plangebied (Molenweg nr. 13, 14, 18 en 20). Twee van de vier woningen staan sinds enige jaren leeg (nr. 14 en nr. 18). Aan de slootkant bevinden zich enkele volwassen bomen (Es, Zwarte Els, Treurwilg).

Fig. 1. Onderzoeksgebied aan de Molenweg in relatie tot omgeving. Rechts: Onderzoeksgebied met daarin aangegeven de bestaande woningen, en de belangrijkste bomen langs de sloot.

2. WERKWIJZE

2.1. BRONNENONDERZOEK

Bronnenonderzoek is uitgevoerd door middel van het raadplegen van reeds ingevoerde waarnemingen (Waarneming.nl; Telmee.nl), en door middel van het raadplegen van de Werkatlas Zoogdieren van Noord-Holland (2011), en door middel van het interviewen van bewoners in de directe omgeving, en zo mogelijk van locale deskundigen.

2.2. VELDONDERZOEK

Bij het veldonderzoek is gewerkt volgens het Vleermuisprotocol 2012, welk is opgesteld met als doel op efficiënte, effectieve, en juridisch steekhoudende wijze het belang van een plangebied (foerageergebied, verblijfplaats, migratie) voor de verschillende soorten vleermuizen te onderzoeken.

Visueel zijn muren, ramen en stoep onderzocht op uitwerpselen van vleermuizen, en op sporen van vraat. Met een zaklamp in combinatie met de detector zijn bomen onderzocht. Indien nodig is een spiegeltje gebruikt om beter in holtes te kunnen kijken.

Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een Petterson D240x ultrasoon detector gekoppeld aan een Zoom H1 harddisk recorder. Met behulp van tijdsvertraging kunnen gemaakte opnamen 10x vertraagd worden teruggeluisterd in het veld. Zo nodig kunnen gemaakte opnamen met software (Batsound) worden geanalyseerd, indien twijfel over de juiste determinatie bestaat.

Nabijgelegen potentiële foerageergebieden en migratieroutes zijn in kaart gebracht op grond van analyse van het landschap. Tevens is *in situ* de plaatselijke avondlijke kunstverlichting, en de uitwerking daarvan op potentiële invliegopeningen, foerageerplaatsen, en migratieroutes geanalyseerd, zodat verlichting betrokken kan worden bij de interpretatie van de huidige mogelijkheden voor vleermuizen in het plangebied.

Het plangebied is twee keer een ochtend en vier keer een avond bezocht (tabel 1). Daarbij wordt aangemerkt dat de weersomstandigheden op 15 en 16 mei suboptimaal waren, zodat 30 mei het plangebied nogmaals is bezocht. Het ochtendbezoek vond anderhalf uur voor zonsopkomst, aansluitend op het eerste avondbezoek, dat een aanvang had van een half uur voor zonsondergang, tot twee uur na zonsondergang. Tijdens de ochtend- en avondschemer is met name gelet op respectievelijk in- en uitvliegers.

Tabel 1. Overzicht van opnamerondes in het plangebied samen met de weersomstandigheden.

Opname	Datum	Temp (°C)	Wind (bft)	Bewolking	Zon op/onder	Duur: (h)
Avond	15-05-2012	12	4	Bewolkt	21.27	2
Ochtend	16-05-2012	10	4-5	Zwaarbewolkt	05.45	2
Avond	30-05-2012	15	1-2	Onbewolkt	21.48	2
Ochtend	31-05-2012	11	1-2	Onbewolkt	05.27	2
Avond	01-07-2012	18	3	Licht bewolkt	22.03	2
Avond	23-8-2012	22	0-1	Onbewolkt	20.46	2

3. RESULTATEN

3.1 RESULTATEN BRONNENONDERZOEK

Vanuit het bronnenonderzoek komt naar voren dat in de omgeving van het plangebied de volgende soorten voorkomen: Ruige dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger, en Meervleermuis (fig. 1). Daarnaast komt ook de Gewone grootoorvleermuis in de iets ruimere omtrek van het plangebied voor, maar deze soort worden in of rondom het plangebied niet echt verwacht vanwege het ontbreken van bosrijk gebied in direct nabije omgeving.

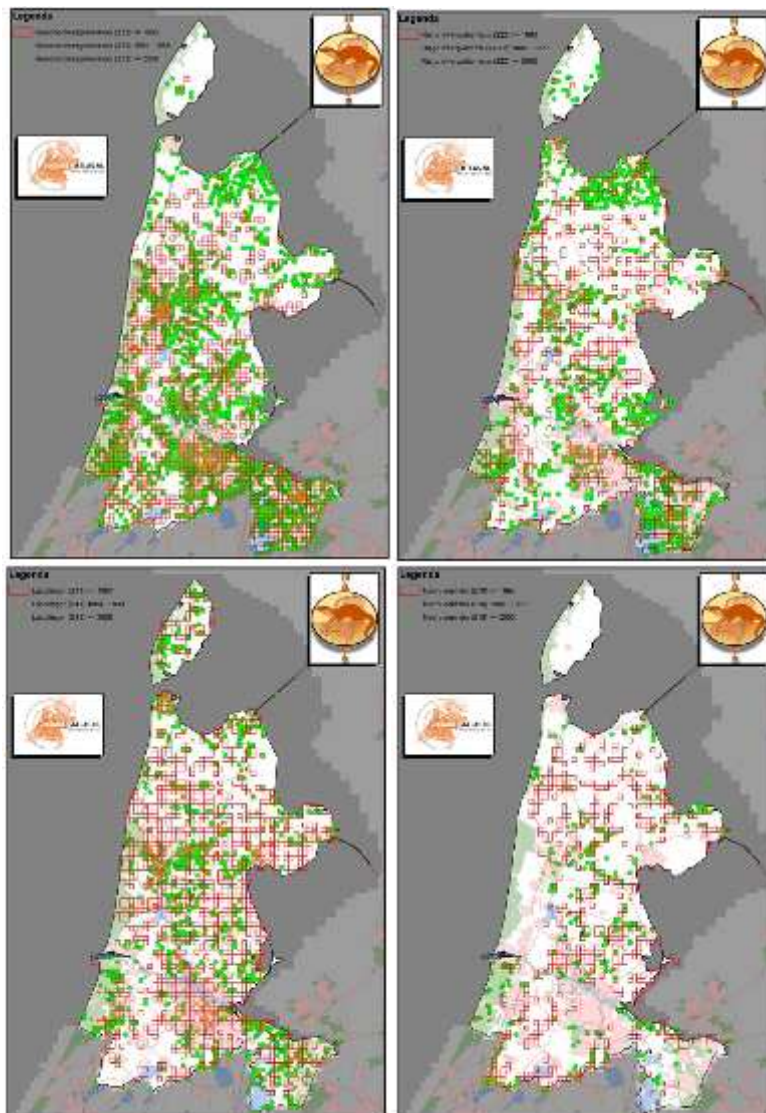

Fig. 2. Verspreidingskaarten van a) Ruige dwergvleermuis, b) Gewone dwergvleermuis, c) Laatvlieger en d) Meervleermuis in Noord-Holland. Bron: Hoogendoorn (2011). © Landschap Noord-Holland.

Mogelijk maken deze soorten gebruik van de te slopen bebouwing in het plangebied. Twee van de vier woningen staan geruime tijd leeg, er is weinig nachtelijke verstoring, en slechts zeer beperkt nachtelijke verlichting die verstorend zou kunnen werken. De panden liggen beschermd tussen bomen, en vertonen tekenen van verval, zoals losse dakpannen, alsmede gaten, kieren en scheuren rondom daklijst en dakkapel.

Het plangebied is door haar ligging en het beschutte karakter in potentie zeer geschikt voor verblijven van vleermuizen. De meeste bomen in het plangebied zijn echter te jong of in te goede conditie om holten en spleten te bevatten geschikt voor boombewonende soorten zoals Rosse vleermuis, en de Gewone grootoorvleermuis. Aan de slootkant staat een treurwilg die enige kansen biedt, gezien deze holten en spleten bevat. Midden-oostelijk aan de slootoever staat een Es die onder meer door begroeiing met Hedera mogelijk geschikt is.

3.2 RESULTATEN VELDONDERZOEK

Gedurende de avondbezoeken is over het algemeen relatief weinig activiteit met de bat-detector waargenomen in en direct rondom het plangebied, ondanks dat bij enkele van de veldbezoeken de weerscondities uitermate geschikt waren. Hieruit concluderen we dat het plangebied en directe omgeving in ieder geval geen grote kolonies bevat (>10 dieren).

Zowel de Gewone als de Ruige dwergvleermuis zijn bij elk van de bezoeken waargenomen. Er zijn geen waarnemingen gedaan van de Laatvlieger en van de Meervleermuis. Geconcludeerd wordt dan ook dat het plangebied geen functie voor Laatvlieger en Meervleermuis vervult. Hieronder wordt per waargenomen soort de resultaten en bevindingen besproken.

Op 300 meter van de planlocatie ligt Natura 2000-gebied IJsselmeer. Eén van de doelsoorten daarvan is de Meervleermuis. Indien verblijfplaatsen van de Meervleermuis zich op de planlocatie bevinden, is tevens de Natuurbeschermingswet van toepassing, gezien de externe negatieve werking die sloop met zich mee kan brengen voor de populatie Meervleermuizen in dit Natura gebied. Gezien dat deze soort niet is waargenomen, is de Natuurbeschermingswet niet van toepassing bij de voorgenomen ingreep.

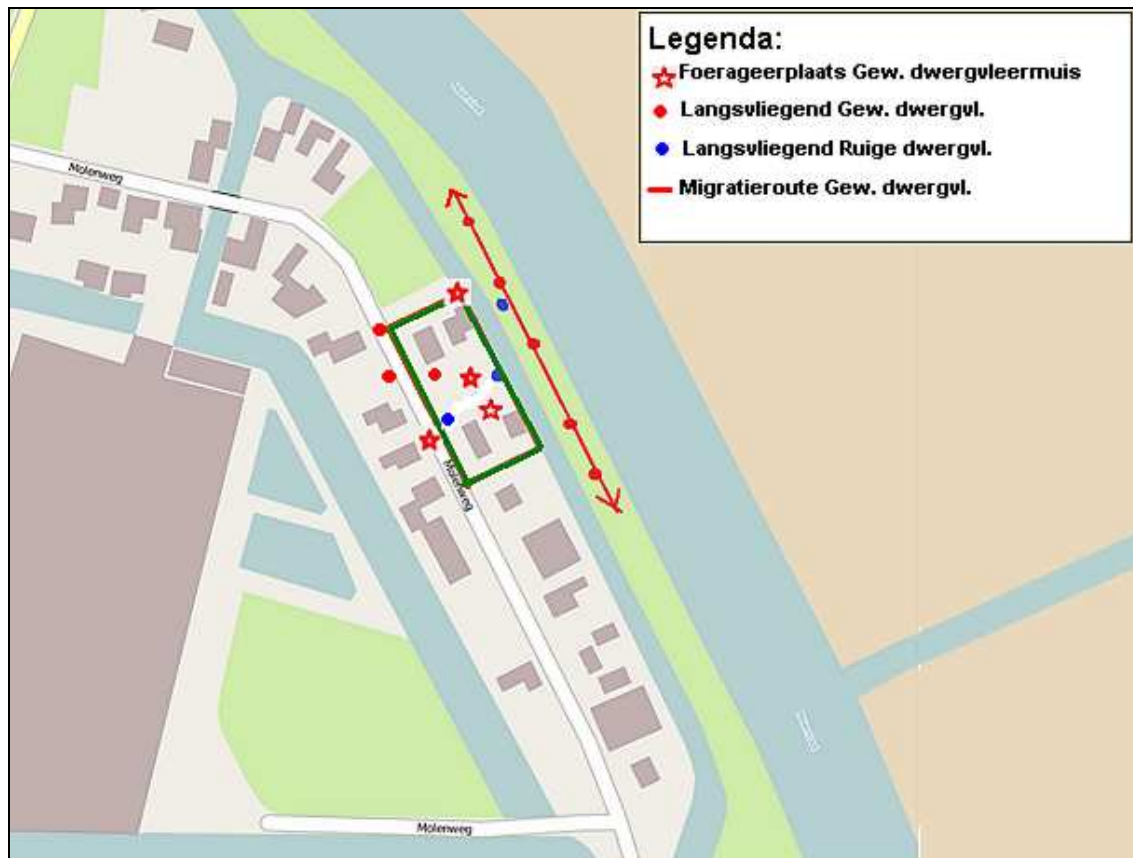

Fig. 3. Plangebied aan de Molenweg te Andijk met ingetekend de verschillende observaties van Gewone dwergvleermuis (rood) en Ruige dwergvleermuis (blauw).

Gewone dwergvleermuis

Het plangebied vervult een duidelijke functie als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis. Op drie plaatsen binnen het plangebied, en eenmaal daar vlak buiten, is deze soort foeragerend waargenomen. Gezien onzekerheid over dubbeltelling gaat het hier om twee tot maximaal zes individuen.

De Treurwilg noordelijk aan de slootkant op perceel van huisnummer 13 vormt een foerageerzone (Fig. 3), alsmede het tuingedeelte tussen huisnr. 14 en huisnr. 18. Tijdens drie van de vier avondbezoeken zijn foeragerende dieren waargenomen. Alleen het bezoek op 15 mei, dat onder suboptimale weerscondities plaatsvond (tabel 1), heeft geen waarnemingen opgeleverd. Aan de Molenweg ter hoogte van nr. 18 is éénmaal een foeragerende Gewone dwergvleermuis waargenomen (23-8-2012).

Er is gedurende beide ochtendbezoeken geen zwermgedrag geconstateerd nabij de panden. Hieruit concluderen we dat zich geen zomer- of kraamverblijven in de te slopen panden bevinden. Gezien het ontbreken van middernacht zwermen tijdens laatste veldbezoek (23-8) lijkt ons tevens de kans op aanwezigheid van winterverblijven relatief klein.

Er is tijdens het laatste veldbezoek (23-8) geen territoriaal gedrag waargenomen in de vorm van sociale roepgeluidjes op 20 KHz. Kennelijk wordt het plangebied niet als baltsplaats gebruikt, en lijkt ons de kans op het voorkomen van paarverblijven in of rondom het plangebied redelijk klein.

Na zonsondergang, en voor zonsopkomst, is over de strook gelegen tussen sloot en Molensloot in (fig. 3) activiteit van langsvliegende Gewone dwergvleermuizen geconstateerd, parallel aan de sloot. Gezien dat de richting 's avonds noordelijk, en 's morgens zuidelijk was georiënteerd betreft het hier vermoedelijk een migratieroute van en naar een kolonie of verblijfsgebied verder ten zuiden van de planlocatie. We concluderen hieruit dat een migratieroute van de Gewone dwergvleermuis is gelegen parallel langs de sloot net buiten het plangebied (Fig. 3).

Ruige dwergvleermuis

Tijdens de eerste drie avondbezoeken, dus inclusief het nachtbezoek onder suboptimale weersomstandigheden (tabel 1) is de Ruige dwergvleermuis waargenomen (Fig. 3). Alleen tijdens het bezoek op 23-8 is deze soort niet geconstateerd. Gezien het vroege tijdstip van waarneming (binnen 15 minuten na zonsondergang) en gezien de richting en geringe hoogte van de vlucht is een (zomer)verblijfplaats vermoedelijk in de nabije omgeving aanwezig. Twee individuen vlogen over in rechte lijn, op ongeveer 10 meter hoogte met een interval van ongeveer 5 minuten. Tijdens observaties in de er opvolgende ochtend hebben we geen zwermende dieren kunnen waarnemen, hetgeen het niet waarschijnlijk maakt dat deze soort een zomerverblijfplaats in de bomen 's overdags ophoudt. De ruige dwergvleermuis, evenals de meeste andere soorten, vertoont normaal gesproken zwermgedrag alvorens zijn verblijf vlak voor zonsopkomst binnen te vliegen.

Op 1 juli is tevens op de wandelstrook gelegen tussen sloot en Molensloot (fig. 3) een langsvliegende Ruige dwergvleermuis waargenomen op betrekkelijk lage hoogte, 45 minuten na zonsondergang (fig. 3).

4. SAMENVATTING

De aanwezigheid van kraamkolonies in of rondom het plangebied kan worden uitgesloten, mede ook gezien het ontbreken van zwermende dieren (ochtend). Er zijn geen indicaties gevonden dat vleermuizen van de bebouwing gebruik maken.

De Ruige dwergvleermuis en de Gewone dwergvleermuis komen beiden in en om het plangebied voor. Het plangebied vervult geen essentiële functie voor deze dieren.

Gezien het ontbreken van middernacht zwermen tijdens laatste veldbezoek (23-8) lijkt ons de kans op aanwezigheid van winterverblijven relatief klein. Er zijn geen indicaties voor aanwezigheid winterverblijven gevonden. Tijdens de eerder uitgevoerde quickscan, en tijdens voorliggend onderzoek, is gezocht naar sporen zoals uitwerpselen. Deze zijn niet gevonden.

Het plangebied vervult een functie als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis. Het gaat om twee tot max. zes individuele dieren (dubbeltelling kan niet worden uitgesloten). Gezien dat er zich in de nabije omgeving voldoende uitwijkmogelijkheden bevinden betreft het hier geen essentieel foerageergebied.

Het plangebied vervult geen functie voor de Meervleermuis, een doelsoort van het nabijgelegen Natura 2000-gebied IJsselmeer. De soort is in het geheel niet waargenomen in of rondom het plangebied. De Natuurbeschermingswet is daardoor niet van toepassing op het plangebied.

Door het plangebied loopt een vluchtroute Ruige dwergvleermuis van noordoost naar zuidwest. Vermoedelijk bevindt zich in de nabije omgeving een zomerverblijfplaats, gezien de geringe hoogte van de vlucht en het vroege tijdstip van overvliegen. In de ochtend wordt kennelijk een andere route genomen, gezien dat de dieren in de ochtend niet zijn waargenomen. Er is geen zwermgedrag geconstateerd bij deze soort. Er zijn dus geen duidelijke aanwijzingen dat de dieren op het plangebied zijn aangewezen. Deze vliegroute lijkt ons niet essentieel, gezien dat alternatieven in de omgeving ruimschoots aanwezig lijken.

Het plangebied lijkt niet te worden gebruikt als baltsplaats/paarverblijf. Er zijn geen baltsgeluiden waargenomen tijdens de laatste opname.

5. CONCLUSIE

Met de plannen worden geen verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden, indien men zich houdt aan de volgende mitigerende maatregelen:

- Tijdens uitvoer van de voorgenomen plannen dient men geen sterke avondlijke bouwverlichting te gebruiken.
- Uitstraling van avondverlichting (tuinverlichting) tijdens gebruiksfase van woningen in het nieuwe plan mag in geen geval de strook tussen oostelijke sloot en de Molensloot bereiken. Verder dient deze verlichting laag te worden gehouden, en de armaturen dienen voorzien te zijn van een kap om negatieve effecten van uitstraling te beperken.
- Gevelverlichting dient te worden vermeden tijdens gebruiksfase nieuwe plan.
- Ter behoud van foerageergebied verdient het sterke voorkeur in ieder geval een deel van de volwassen bomen aan de slootkant te behouden. Het betreft hier overigens geen essentieel foerageergebied.

6. ADVIES

Indien u in de winter alleen de bebouwing wenst te slopen, en de sloop heeft afgerond alvorens aanvang broedseizoen vogels (± 15 maart), zijn er geen overtredingen met de Flora- en faunawet te verwachten. Ontheffingsaanvraag, of aanvraag positieve afwijzing ontheffing, is in dat geval niet nodig. De bovengenoemde mitigerende maatregelen met betrekking tot gebruik van verlichting blijven wel van belang.

Indien u in de herfst of winter tevens de bomen op het plangebied wenst te kappen raden wij u aan om bij Dienst Regelingen (Min. van E,L & I) een aanvraag 'positieve afwijzing ontheffingsaanvraag' in te dienen, gezien dat met kap foerageergebied wordt aangetast, en gezien dat de bomen worden gebruikt ter oriëntatie tijdens migratie. Een positieve afwijzing kan ons inziens worden verleend, omdat het hier niet gaat om een essentieel foerageergebied of essentiële migratieroute noodzakelijk voor een goede staat van instandhouding van de lokale populatie. Hierbij is dan wel van belang dat gebiedsbreed het aanbod aan foerageergebied netto geen afname kent.

Tijdens het broedseizoen voor vogels mogen de bomen niet worden gekapt. Ontheffing van verstoring van broedvogels kan op grond van de wet bij de voorgenomen ingreep niet worden verleend.

IDDS bv.
Noordwijk (ZH)

7. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Dietz, C., Helversen, O. v., and Nill, D. (2011). Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest Afrika. Biologie, kenmerken, bedreigingen. 1^e druk. Utrecht, Tirion Natuur/ Fontein Uitgevers.

Glas, G.H. (1986) Atlas van de Nederlandse vleermuizen 1970-1984, alsmede een vergelijking met vroegere gegevens. Zoologische Bijdragen **(34)**, 3-97.

Damm, T., Hoogeboom, D., Sande, J. van der (2007). Beschermde soorten in het beheergebied van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Soortprotocollen en verspreidingskaarten. Van der Goes en Groot b.v. in opdracht van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

Ministerie van E, L & I (2012). Soortenstandaards van de diverse soorten vleermuizen.

Hoogeboom, D. (2011). Verspreidingsatlas van de Zoogdieren van Noord-Holland. Werkatlas. Landschap Noord-Holland. 58 pp.

Korsten, E. & Limpens, H. (2011). Vleermuisvriendelijk bouwen. Lelystad, Landschapsbeheer Flevoland. In samenwerking met Tauw B.V. en Zoogdierverseniging.

Limpens, H., Mostert, K., & Bongers, W. (1997). Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. 2^e druk. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Schober, W. & Grimmberger, E. (1998). Gids van de Vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische Eilanden. Met specifieke informatie over de vleermuizen in Nederland en België. Vertaling en bewerking: P.H.C. Lina. Baarn, Tirion, 265 pp.

<http://www.telmee.nl>

<http://www.waarneming.nl>

Vleermuisprotocol (2012). Opgesteld door het Netwerk Groene Bureau's, Zoogdierverseniging VZZ, in overleg met Dienst Landelijk Gebied en Gegevensautoriteit Natuur.